

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Dynastie Nasrovců v Granadě

Anna Odvářková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce
Dynastie Nasrovců v Granadě
Anna Odvárková

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Obsah

1	Úvod	1
2	Vznik nasrovského emirátu	2
2.1	Španělsko ve 13. století před nástupem dynastie Nasrovců	2
2.2	Křesťanská expanze a Ibn Húd	4
3	Nástup Nasrovců a Muhammad I.	6
3.1	Granadský emirát ve 14. století.....	8
3.2	Vztahy mezi Granadou a Kastilií	9
3.3	Situace v emirátu v 15. století	10
3.4	Granadské elity a občanská válka v 15. století	11
4	Granadská válka 1482 - 1492	14
4.1	Al-Andalusie za emíra Abú al-Hasana před Granadskou válkou	14
5	První fáze granadské války	16
5.1	Muhammad bin Alí Boabdil	17
6	Druhá fáze Granadské války	20
6.1	Propuštění Muhammada Boabdila	20
6.2	Pokračující nepokoje mezi muslimy v Albaicínu.....	22
7	Kapitulace Granady	26
8	Období po předání Granady.....	30
9	Taktika při bojích	31
10	Závěr	33
11	Seznam použité literatury	35
12	Resumé	37
13	Obrazová příloha	39

1 Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám dynastií Nasrovců v Granadě. Zaměřím se především na zánik Nasrovského emirátu, neboť je to dle mého názoru nejzajímavější období této muslimské dynastie na Pyrenejském poloostrově. V práci se snažím vystihnout nejdůležitější momenty jak od vzniku Nasrovského emirátu, tak až po samotný zánik v roce 1492.

Dále bych ráda nastínila náboženský problém mezi křesťany a muslimy. Již od samého počátku dynastie ve 13. století stále probíhala reconquista, která později měla za následek zánik emirátu. V 15. století, po spojení Aragonského a Kastilského království, se začaly spřádat plány na zničení emirátu. K samotnému zániku napomohly i vnitřní spory mezi elitními rodinami, které soupeřily o vládu nad Alhambrou. Nepokojů samozřejmě využili Ferdinand s Isabelou a pomalu začali Nasrovský emirát dobývat.

V českých publikacích je toto téma jako celek málo zpracované. Samotným zánikem se zvláště zabývá historik islámských zemí doktor Josef Ženka, jehož literatura mi byla velmi nápomocná. Jedná se zejména o knihy *Pád Granady a zánik al-Andalusu* a *Granadské elity v 15. století*. Déle jsem pracovala s literaturou od J. Kovaříka, kniha *Soumrak rytířstva 1461 – 1525*, A. Wheatcrofta, kniha *Nevěřící, Střety křesťanstva s islámem v letech 638 – 2002*, L. Harvey, kniha *Islamic Spain 1250 to 1500*, a další.

Cílem této práce je dát čtenáři ucelený přehled o Nasrovské dynastii a především o příčinách zániku tohoto velmi zajímavého emirátu, který bohužel již od samého počátku byl veden špatně.

2 Vznik nasrovského emirátu

2.1 Španělsko ve 13. století před nástupem dynastie Nasrovců

„Osudnou dobou pro muslimské Španělsko se stala první čtvrtina 13. století. V červenci 1212 se setkala almohadské vojsko pod osobním velením chalífy Muhammada an-Násira u Las Navas de Tolosa se spojeným křesťanským vojskem.“¹ Bitva proběhla 16. července. Proti Almohadům se postavili Kastilci v čele s Alfonsem VIII., Aragonce a Katalánce vedl Pedro II. a na pomoc přišel i navarrský král Sancho VII. Portugalský král poslal několik templářů a jiných rytířů a díky výzvě papeže Inocence III. přišli na pomoc i francouzští křižáci. Přestože Almohadé měli početní převahu, byli poraženi.² Almohadský chalífa utekl do Marrakéše a al-Andalus se tak otevřel křesťanským státům. Křesťany však bylo obsazeno jen několik málo měst, a to v důsledku epidemií, sucha a hladu. Kastilský král Ferdinand III. přes odpor kléru a papeže raději obnovil roku 1220 s muslimy mír.

Zánik Almohadů nezpůsobily výboje křesťanů, ale problém nástupnictví roku 1224 po smrti chalífy Abú Jáquba Júsufa II. al-Mustansira. Na titul chalífy si začalo činit nárok několik almohadských větví, neboť Jusúf II. neměl dědice, čímž se rozbila linie nástupnictví z otce na syna. Najednou zde byli tři nástupci na funkci chalífy, al-Wáhid v Marrakéši, al-Ádil v Seville a al-Bajjásí v Córdobě a Baeze.³ Po smrti al-Mustansira nastalo první období reconquisty al-Andalusie. Mezi muslimy docházelo k mnoho sporům, o kterých informovali Ferdinanda III.

¹ Ženka, J. (2007b): str. 98

² Arteta, A. (1995): str. 239 - 240

³ Lomax, D. W. (1978): str. 137

Kastilského. Tímto si u něj chtěli získat sympatie, případně pomoc, které například využil i al-Bajásí proti al-Ádilovi.⁴

6. března 1224 se nechal Abú Muhammad Abd Alláh b. al-Mansúr, vládnoucí jako al-Ádil, prohlásit chalífou. Dosáhl uznání téměř v celém al-Andalusu. Avšak kastilský král Ferdinand III. využil rozporů mezi jednotlivými Almohady a na zasedání v Muňu chtěl obnovit vojenské akce s tím, že mu někteří muslimští vládcí přislíbí pomoc. Především se jednalo o al-Bajjásího, kterého al-Ádil ustanovil vládcem Córdoby. Ferdinand s al-Bajjásím společně podnikli tažení do okolí Jaénu a povodí Guadalquiviru, cestou byla zabita většina muslimů a zničeno několik pevností. Roku 1224 se Ferdinand III. vrátil zpět do Kastilie. Al-Ádil se však nehodlal smířit se ztrátou. Al-Bajjásí byl připraven o všechna území a ukryl se v Baeze, kde nabídl Abú-l-Uláovi, bratrovi al-Ádila, mír a uznání al-Ádila. Mír a uznání bylo přijato, z důvodu obav z příchodu křesťanského vojska. Al-Bajjásí však svůj slib nedodržel a obnovil vojenské akce. Avšak po zjištění, že se v Baeze nachází malý křesťanský kontingent, se výprava stáhla zpět do Sevilly. Roku 1225 byla na hradě Baños de la Encina uzavřena dočasná smlouva o alianci mezi územím Baezanem a Ferdinandem III.⁵ O rok později v Las Navas de Tolosa Al-Bajjásí získal od kastilského krále ochranu a vazalství.⁶ Tím začala spolupráce al-Bajjásího s Kastilci. Postavil se al-Ádilovi a záhy se stal pánem všech hradů a pevností mezi Sevilou a Córdobou. Po velkých taženích a žádostí na vydání měst jako je Vega, Loja, Víbaros, Alcaudetea, Priego, al-Bajjásího uznával téměř celý al-Andalus. Avšak roku 1226, když se al-Bajjásí vracel do Córdoby, kde proti němu vypuklo povstání, jeho vezír Ibn Jubúrak al-Bajjásího zradil a zavraždil. Pro křesťany byl al-Bajjásí loajální vazal, pro muslimy zrádce, který si

⁴ Arteta, A. (1995): str. 242 - 243

⁵ Ženka, J. (2007b): str. 98

⁶ Arteta, A. U. (1995): str. 243

zasloužil jen smrt.⁷ Díky jeho činnosti křesťané pronikli hluboko do muslimského území a většina oblastí byla vydrancována. Abú' l Ulá 15. září 1227 se nechal prohlásit chalífou v Seville jako al-Mamún, byl uznán i Abú Zajdem z Valencie, bratrem al-Bajjásího. Aragómský král Jaime I. zahájil postup na Valencii a současně obsadil Baleárské ostrovy.⁸ „Velká drahota způsobila obrovské chudnutí obyvatel a spolu s neustálými vpády křesťanů to bylo považováno za boží trest proti Almohadům za to, že uzavírali smlouvy s nevěřícími.“⁹

2.2 Křesťanská expanze a Ibn Húd

Ibn Húd, celým svým jménem Abú Abd Alláh Muhammad b. Júsuf al-Džudámí Ibn Húd, z húdského království v Zaragoze, se především proslavil tím, že se nejen zmocnil hradu Šanfiró, ale i často podnikal vpády na muslimská území. Roku 1228 byl prohlášen za vládce. Byl jak proti Almohadům, tak i proti křesťanům, proto se mnoho lidí přidávalo na jeho stranu a bojovalo po jeho boku. Prohlásil se i poddaným Abbásovců. Porazil guvernéra Murcie a vládce Valencie. Dostal titul *amír al-muslimín* a přídomek *Muizz ad-dín a al-Mutawakkil alá Alláh*.¹⁰ Ibn Húd nadále sympatizoval s Abbásovci, čímž si zajistil svou moc. Používal jejich symboly a černou barvu. Dobyl téměř celý al-Andalus, jen Valencie zůstala mimo jeho kontrolu pod vládou Zajjána b. Mardaníše.¹¹ Při pokusu dobýt Valencii, zakročili křesťané s novým postupem a Ibn Húd byl nucen ustoupit. Avšak křesťanská expanze dále pokračovala. Při pokusu ji zastavit, byl Ibn Húd poražen u Alange Zajjánabem b. Mardaníšem. Část území obsadil i Alfonso IX. Léonský. Jeho syn Ferdinand III. Kastilský

⁷ Ženka, J. (2007b): str. 99

⁸ Lomax, D. W. (1978): str. 139

⁹ Ženka, J. (2007b): str. 100

¹⁰ Tamtéž: str. 100

¹¹ Lomax, D. W. (1978): str. 141

pokračoval v dalších výbojích. Po spojení kastilské a léonské koruny stála proti Ibn Húdovi obrovská přesila. I když se mu podařilo dobýt i Algeciras a Gibraltar, dále už nezvládal čelit křesťanským výbojům. K tomu všemu ještě proti němu povstal Ibn al-Ahmar a andaluská moc se tak začala pomalu dostávat do potíží. Z Bagdádu chalífa jmenoval Ibn Húda knížetem věřících a bojovníka za věřící a toto prohlášení poslal do všech Ibn Húdových měst. Tímto si aspoň na pár let udržel svou moc. Po roce 1233 však už přišla opravdová krize. Nedokázal odolávat kastilským útokům. Nakonec uzavřel mír s Ferdinandem III., aby měl možnost bojovat s Muhammadem b. Júsufem b. Nasrem.¹²

¹² Lomax, D. W. (1978): str. 139 – 141; Ženka, J. (2007b): str. 100 - 101

3 Nástup Nasrovců a Muhammad I.

Muhammad b. Júsuf b. Nasr Ibn al-Ahmar byl zakladatelem posledního muslimského státu a poslední dynastie na Pyrenejském poloostrově. Nasrovské království bylo jako jediné, které ve 13. století přežilo křesťanskou reconquistu. Toto království se rozkládalo na úzkém území podél pobřeží od Tarify na západě, přes Almerii na východě a od Středomoří na jihu až ke Granadě na severu. Království Granady bylo vedeno špatně již od samého počátku a bylo následkem zhroucení almohadské moci. Ibn Húd, Zajján ibn Mardaniš a další vládcí chtěli bojovat o to, kdo bude mít nadvládu v al-Andalusii.¹³

Muhammad b. Júsuf b. Nasr Ibn al-Ahmar především úspěšně bojoval v zahraničí s Kastilci, avšak 14. října 1232 se nechal prohlásit sultánem a zahájil boj s Muhammadem Ibn Húdem.¹⁴ Lidé byli se současným stavem v Andalusii velice nespokojeni a Muhammad Nasr Ibn al-Ahmar představoval jistotu, neboť několikrát porazil Kastilce. Dále, na rozdíl od Ibn Húda, pocházel z honosné rodiny, která byla z kmene Chazrádž . Tento kmen ochraňoval proroka Muhammada během jeho odchodu z Mekky do Medíny. Ibn al-Ahmar se snažil rozšiřovat své panství a upevňovat svou moc. Pomalu na úkor Ibn Húda převzal kontrolu nad jeho državami a získal Gaudix, Bazu a Jaén.

Roku 1231 byl zvolen vládcem svého rodného města Arjany v severním Jaénu. Uznal vládu Almohadů v Maroku a po smrti Ibn Húda 1238, se Ibn Nasr spojil s Kastilci pod Ferdinanda III.¹⁵

Ibn al-Ahmar po svém nástupu získal Guadix, Baezu, Jaén a roku 1232 i Córdoba. Avšak córdobskému obyvatelstvu se nelíbilo, aby jim

¹³ Chejne, A. G. (1974): str 97

¹⁴ Ženka, J. (2007b): str. 101

¹⁵ Chejne, A. G. (1974): str. 98

vládl někdo z bezvýznamného místa, tedy z Arjony, proto jeho vláda nad tímto městem trvala jen krátce. Později Ibn al-Ahmar navázal spojení s vládcem Sevilly al-Bádžím pro budoucí boj proti Ibn Húдови. Na základě toho Ibn Húd uzavřel mír s Ferdinandem III., přesto byl roku 1233 poražen. Později byl zabit al-Bádží, Ibn Húd opět získal kontrolu nad Sevilou a dál neúspěšně bojoval s Kastilií.¹⁶ Roku 1236 Ibn al-Ahmar společně s Kastilcem Ferdinandem III. oblehl Córdoba a město kapitulovalo. Ibn Húd raději podepsal na šest let mírovou smlouvu s Ibn al-Ahmarem a k tomu všemu musel zaplatit vysoký tribut, 52 000 maravedíů. V celé al-Andalusii panovala nespokojenost, což přispělo Ibn al-Ahmarovi k získání Granady.¹⁷ Granada se tak stala hlavním městem, přesunul se sem celý dvůr a začala se budovat Alhambra. Celou situaci usnadnila roku 1238 smrt Ibn Húda. Údajně jako záminka k jeho vraždě posloužil spor o almeríjskou dámu, o kterou usiloval jak Ibn Húd, tak i vládce Almerie Ibn Ramímí, který poté raději uprchl do Tunisu. Muhammad al-Ahmar přičlenil jak Almerii ke svému území, tak i Malagu, kterou mu přenechal vládce Ibn Dhú-l-núna. Poté uzavřel smlouvy o spojení s Marokem, které posílalo pomocné vojenské sbory na nasrovské území. Po roce 1242 Ferdinand III. začal obnovovat vojenské akce proti al-Ahmarovi. Prvním cílem se stala Arjona, dále Murcía a Jaén. Muhammad al-Ahmar však nemohl dál odolávat křesťanskému tlaku, proto se vydal za Ferdinandem III., aby vyjednali podmínky. Roku 1246 se Muhammad al-Ahmar zavázal, že se stane kastilským vazalem a bude Ferdinandu III. platit tribut, vydá Jaén a okolní pevnosti a bylo dohodnuto příměří. Tento rok lze pokládat za rok vzniku emirátu. Situace se poté v al-Andalusii uklidnila, Muhammad al-Ahmar mohl své království konsolidovat a poctivě plnil své závazky vůči Ferdinandu III.¹⁸ Správnou

¹⁶ Ženka, J. (2007b): str. 102

¹⁷ Arteta, A. (1995): str. 244; Lomax, D. W. (1978): str. 144 - 146

¹⁸ Ženka, J. (2007b): str. 103

diplomacií a ústupky se nasrovským vládcům podařilo udržet své království po dobu 260 let. Nasrovská města, především Granada, se stala středisky řemesla a obchodu. Ručně tkané koberce, textilie a keramika se vyvážely nejen do islámských zemí, ale i do celé křesťanské Evropy.¹⁹

3.1 Granadský emirát ve 14. století

Granadské muslimské království se ve 14. století snažilo spolupracovat buď s křesťany, nebo s africkými Marínovci. Jednali podle toho, co v tu chvíli bylo pro ně prospěšné.²⁰

Toto nové spojení se severní Afrikou se časem ukázalo stejně nevýhodné, jako bývalé spojení s křesťany. Zapojení severní Afriky do vnitřních záležitostí Španělska výrazně přispělo ke zhoršení vztahů mezi muslimy a křesťany, což mohla být záminka křesťanských panovníků k zavedení represivních opatření proti muslimům žijícím na jejich území. Křesťanské armády se mstily napadáním významných měst v království, včetně hlavního města Granady. Vojenské tlaky často končily krátkodobým mírem. Tento vzor vojenských nájezdů s následujícím příměřím zvítězil v průběhu historie granadského království.²¹

Po smrti Muhammada II. v roce 1302 byla Granada v míru jak s Merínovci, tak i s královstvím Aragonským. Jeho syn Muhammad III. však nebyl dobrý ve státních záležitostech. Jeho vztah s Merínovci se zhoršil poté, co se rozhodl vstoupit do mírového jednání s Kastilií.²²

¹⁹ Pauliny, J. str. 66

²⁰ Arteta, A. (1995): str. 306

²¹ Chejne, A. G. (1974): str. 99

²² Tamtéž: str. 99

Roku 1340 byla nasrovská a merínovská vojska poražena v bitvě u Tarify²³ křesťanskými vojsky, která vedl Alfons XI. Porážka znamenala konec politického zasahování Merínovců do záležitostí v al-Andalusu. Ke konci 14. století, díky černé smrti v roce 1350, která sklátila Alfonse XI. a sužovala celou Evropu, Granada přestala platit vazalské poplatky Kastilii, což velmi napomohlo jejímu rozvoji nejen z hlediska stavitelství.²⁴

3.2 Vztahy mezi Granadou a Kastilií

V 60. letech 13. století došlo k přerušení vzájemných vztahů mezi Nasrovci a Kastilci. Stalo se tak v souvislosti s velkým mudéjarským povstáním.²⁵ Muhammad I. al-Ahmar poskytl podporu vzbouřeným muslimským poddaným kastilského krále. Dále v 70. letech 13. století na jihu Pyrenejského poloostrova vznikl konflikt o průliv. Nad Gibraltarským průlivem se snažilo získat kontrolu několik říší v západním Středomoří. Začala vznikat složitá spojení a každý hájil své zájmy. Bylo tomu tak i za Muhammada II., který získával prospěch pro svou říši díky spojení s Kastilií, Aragonií a maghribskými Merínovci. Tímto spojením dal své říši ještě pevnější základy, kterými nepohnuly ani převraty v Alhambře, ani obsazení jihu emirátu merínovským sultánem.²⁶

Granada se za vlády Jusúfa I. a Muhammada V. stala největším kulturním centrem muslimského západu. Nechali zde vybudovat nejhonosnější královské paláce v Alhambře. Díky vnitřním problémům merínovských sultánů a kastilských králů přebral v oblasti iniciativu během své druhé vlády Muhammad V. Na přelomu 14. a 15. století se

²³ V knize od A. G. Chejna na str. 100 uvedeno jako bitva u Soleda.

²⁴ Ženka, J. (2011b): str. 107 – 108

²⁵ Mudéjaři – označení pro obyvatele, kteří po dobytí muslimského obyvatelstva setrvali ve svých domovech pod křesťanskou nadvládou. Ženka, J. (2011): Pád Granady a zánik al-Andalusu; str. 142

²⁶ Ženka, J. (2011b): str. 107

obnovily již dřívější střety na pohraničí mezi Kastilií a Granadou. Podnikaly se různé nájezdy za účelem získání zajatců a pohraničních hradů. Avšak i v Granadském emirátu se nacházely vnitřní nepokoje mezi elitními rodinami, které soupeřily o vládu nad Alhambrou. Těchto sporů hojně využívali křesťané, kteří podporovali jednotlivé skupiny proti sobě, čímž získali klid na svých hranicích.²⁷

3.3 Situace v emirátu v 15. století

V první polovině 15. století Granada nemohla dlouhodobě počítat s pomocí Merínovců z Maroka, kteří sami byli v úpadku. V zoufalství Granada vyžadovala pomoc z Egypta a od Osmanů, kteří dobyli Konstantinopol. V roce 1462 po pádu Gibraltaru, jenž byl posledním místem spojení mezi Granadou a Afrikou, se cítili zcela izolovaní.²⁸

I když v 15. století bylo několik válek mezi muslimy a křesťany, až do roku 1482 nebylo jejich cílem úplně zničit emirát. Například válka o dobytí Antequery z roku 1410 byla o zvýšení prestiže Ferdinanda Antequerského a snaha o dobytí aragonského trůnu, což se mu později podařilo a emirát byl na téměř dvacet let mimo zájem křesťanů. S nástupem na trůn Jindřicha IV. roku 1454, se Granada dostala opět do zájmu křesťanů, kdy Jindřich IV. provedl několik vojenských akcí. Avšak jeho pozornost se rychle obrátila na jeho území, kde proti němu propukla otevřená vzpoura šlechty. Granada tak využila rozpolcenosti šlechty v sousední zemi a vydala se do boje proti některým šlechticům.

V roce 1462 hrabě z Arcosu obsadil Gibraltar. Poté už jen probíhaly malé pohraniční boje, ve kterých většinou vítězili muslimové z Granady, díky stabilizace říše za vlády Abú al-Hasana. Dále se uzavíraly smlouvy o příměří s platností několik měsíců až roků. Součástí smluv byla

²⁷ Ženka, J. (2011b): str. 107 - 108

²⁸ Chejne, A. G. (1974): str. 101

samozřejmě i doložka o placení vazalských dávek a o propouštění zajatců. V emirátu velmi často používali křesťanské zajatce jako otroky v zemědělství. Roku 1432 dopomohl Jan II. na trůn emírovi Júsufovi IV. Požadoval po něm propuštění všech křesťanských zajatců. U obyvatel Granady to však vyvolalo velké nepokoje a vše skončilo svržením emíra a jeho zavražděním. „Vyjednávání o smlouvách představovalo jeden ze zvláštních projevů pohraniční společnosti, která se na jihu Pyrenejského poloostrova vytvořila. V Granadě za vyjednávání zodpovídal tzv. *aflaqueque mayor (al-fakkák al-a'lá)*, jakýsi vezír odpovídající za zahraniční styky emirátu.“²⁹ Tři generace rodiny al-Amín po celé 15. století vykonávaly tuto funkci.³⁰

3.4 Granadské elity a občanská válka v 15. století

Celé 15. století se vyznačovalo jistou nestabilitou panovnické moci s častým střídáním emírů. Toto období by se dalo rozdělit na dvě části. První, kdy je veškerá moc v rukou Abencerrajes zaštitěných Muhammadem XII. v letech 1432 – 1445. Abencerrajes je španělský přepis jména Ibn as-Sarrádž. Tento termín však označoval i příslušníky granadských rodin. Jednalo se především o rodiny Ibn as-Sarrádž, Ibn 'Abd al-Barr, Ibn Kumáša, Mufarridž, Ibn 'Ásim a al-Qabsání. Druhé období je v letech 1445 – 1453, kdy probíhala občanská válka mezi rodinami. V tomto období se na trůně vystřídalo pět emírů a to Muhammad IX., Jusúf V., Ismá'íl III., Muhammad X. a Sa'd.

Velké Granadské rodiny měly systém vládnutí založen na rozdělení funkcí v emirátu a na majetkových a rodinných vazbách. Tyto rodiny uzavíraly mezi sebou sňatky, vlastnily společně pozemkové majetky, které často získaly zcela nezákonnými způsoby z majetku královské

²⁹Ženka, J. (2011b): str. 111

³⁰Harvey, L. (1990): str. 261 – 262; Ženka, J. (2011b), str. 109 – 111

koruny. Panovníci se pokoušeli vymanit z jejich vlivu, což ve většině případů končilo buď jejich sesazením, nebo rovnou zavražděním. Například emír Sa'd byl uvězněn v královském vězení v Salobreni a větev Muhammada X. byla roku 1455 úplně vyhlazena. Avšak úspěšně si vedl emír Abú al-Hasan Alí, který na přelomu 60. a 70. let potlačil jednu ze vzpour. Potlačení bylo velmi kruté, ale díky tomu si na krátkou dobu obnovil svou panovnickou moc.

Příslušníci rodiny Banú Sarrádž zajistili trůn Abú al-Hasanovi a za to zastávali nejvyšší posty v emirátu. „Pro období do roku 1470 nejsou dostupné téměř žádné prameny, a tak nevíme, kdy se emír rozhodl se svých nepohodlných ministrů zbavit. Pomoci mu v tom měl vůdce opoziční skupiny Abú al-Qásim Bannigaš. Pokud dáme za pravdu arabskému kronikáři, jehož kronika začíná právě v těchto letech, Abú al-Hasan se pokoušel vymanit se z vlivu Banú Sarrádž.“ Na jaře 1470 propuklo povstání proti emírovi a proti němu měl povstat i jeho bratr Muhammad b. Sa'd. Ten však nechtěl být proti svému bratrovi, proto se rozhodl přidat se na jeho stranu.³¹

Důvodem povstání ze strany velkých rodiny bylo zabavování majetku, a ze strany panovníka snaha vymanit se z područí elit. Povstání zřejmě vyvolali představitelé rodin, neboť se zabavovalo obrovské množství majetku. Útočištěm a centrem odporu elit se stala Málaga. Avšak roku 1472 byla Málaga obsazena a všichni zadržení vůdci byli odsouzeni k smrti. „Král se tedy věnoval válce proti nim a mnohé z pánů zadržel a podřezal. Jednoho dne podřezal sedm abencerrajes. Poté je přikázal položit na zem, jednoho vedle druhého a přikázal, aby každý, kdo by přišel, je zhlédl. Tím rozesel po zemi takový děs, že mnozí z těch, co zbývali z abencerrajes, prchli do Kastilie.“³² Vrcholní představitelé

³¹ Ženka, J. (2007a): str. 2

³² Ženka, J. (2011a): str. 104 - 107

abencerrajes byli popraveni, ale zhruba po deseti letech se opět vzchopili a připravovali závěrečné spiknutí, což znamenalo další občanskou válku. Těchto nepokojů využili Ferdinand Aragonský a Isabela Kastilská. Jejich sňatkem se spojilo Aragonské a Kastilské království. Ferdinand tak roku 1479 mohl nastoupit na trůn. Společně s Isabelou podporovali boje v Granadě, z čehož později vyústila granadská válka.³³

³³ Watt, W. M. (1965): str. 149; Ženka, J. (2011a); str. 59 – 60; 86; Ženka, J. (2011b): str. 112 - 113

4 Granadská válka 1482 - 1492

4.1 *Al-Andalusie za emíra Abú al-Hasana před Granadskou válkou*

Po potlačení povstání abencerrajes nastal v al-Andalusii klid. Nikdo se neodvážil emírovi postavit se na odpor. Avšak roku 1478, při slavnostech posledního dne přehlídky a proměnování jezdců, začalo nad Granadou a okolím vydatně pršet. Voda zaplavila veškeré cesty, ničila domy, nastala panika. „Bůh, nechť je veleben, se však slitoval nad svými služebníky, ohromnou silou od mostu setřásl nahromaděné stromy a jiné naplavené věci. Voda tak mohla spolu se vším v klidu odtéci z města. Byl to jeden z velikých dní, kdy každý, kdo toho byl svědkem, mohl vidět sílu Boha všemohoucího, pána a krále všeho a všech věcí, vševědoucího. Od časů této ohromné povodně se začala vláda emíra Abú al-Hasana mravně narušovat, upadat a ztrácet soudnost.“³⁴ Emír zvýšil daně, uvalil další celní poplatky a zabavoval majetky, zanedbával své rytíře a některé rytíře i jiné představené nechal pozabíjet.

Královští manželé se roku 1482 rozhodli, že období mírového soužití s Maury skončilo. Napsali tedy list Svatému otci: „Doufáme, že svatá katolická víra bude posílena a jestliže ti nevěřící v království Granada budou vyvráceni a ze Španělska vypuzeni, zbaví se křesťanská vláda stálého nebezpečství, jež takto leží doslova za dveřmi.“³⁵ K tomuto rozhodnutí přispívala i vnitřní nejednotnost granadského emirátu, především mocenské spory. Jednalo se například o občanskou válku za Abú al-Hasana Alího, který se roku 1461 stal emírem a rok na to přišel o Gibraltar, což byl velmi důležitý bod pro spojení se severní Afrikou. V dalších letech vypukla občanská válka a rolnické nepokoje.

³⁴ Ženka, J. (2011b): str. 19 - 20

³⁵ Kovařík, J. (2007): str. 163

Již v době, kdy mezi oběma královstvími vládl ještě mír, začali již Ferdinand s Isabelou plánovat tažení na Granadu. Chtěli nejen rozšíření katolické víry, ale i vyvrácení moci nevěřících v Granadě a vyhnání muslimů ze Španělska. Granadské království však bylo dobře chráněno. Jak velká města, tak i menší města obepínaly hradby a v pohraniční oblasti byly postaveny kamenné tvrze. Tyto tvrze bylo možné dobýt jen vyhladověním nebo rozstřílet děly. Podle amerického spisovatele Washingtona Irvinga na něj oblast Granady zapůsobila takto: „Starobylé Granadské království, kam jsme právě měli vstoupit, patří k nejhornatějším krajům ve Španělsku. K modré obloze se tyčí sluncem sežehnuté vrcholy rozlehlých *sierras*, horských hřebenů, bez stromů a keřů, poseté pestrou mozaikou různých druhů mramoru a žuly... Při přechodu těchto vznešených *sierras* musí cestovatel často sesednout a vést své koně nahoru a dolů po prudkých, rozervaných svazích jako po stupních rozbitého schodiště. Místy se silnice vine nad závratnou propastí nebo zabíhá do zvrásněných proláclin, které zde v zimním období vymlely prudké bystřiny.“³⁶

³⁶ Wheatcroft, A. (2006): str. 138 - Washington Irving, dílo: *Tales of Alhambra*. Miguel Sanchez Editor, Granada 1976, str. 19

5 První fáze granadské války

Dne 28. února 1482 se křesťané zmocnili al-Hammy, města mezi Granadou a Malagou. Abú al-Hasan se svým vezírem Abú al-Qásimem Bannigašem se rozhodli, na nátlak obyvatel Granady, vydat se na pomoc do al-Hammy. Vojsko Abú al-Hasana bylo velmi oslabeno a nepřipraveno, kvůli jeho předchozí špatné vládě. Město začali obléhat, ale nebyli schopni ho dobýt. Přes noc křesťané pečlivě opravili škody a změnili své dispozice, což muslimy druhý den ráno velmi překvapilo. Emír se svým vezírem odmítali dál postupovat, což velmi znepokojilo a rozzlobilo nejen prostý lid, ale i elitu. Abú al-Hasan se svým vezírem vymysleli a zrealizovali lest. Napsali padělané dopisy o tom, že v pohraničí se shromáždilo obrovské křesťanské vojsko, které se vydalo na pomoc křesťanům v al-Hammě. Muslimové by se tedy měli stáhnout, neboť nejsou dostatečně silní. Lidé byli na tolik vyděšení, že se vrátili do svých domovů. O pár měsíců později se Abú al Hasan pokusil ještě jednou al-Hammu dobýt, ale neúspěšně. Tyto neúspěchy přesvědčily křesťany o slabosti muslimů a Kastilci tak začaly sprádat plány o úplném dobytí al-Andalusie.³⁷

Roku 1482 došlo i k útěku Muhammada a Jusúfa, synů al-Hasana, z Alhambry do Gaudixu za pomocí abencerrajes. V Gaudixu byl Muhammad přijat jako emír, což vyvolalo mezi ním a otcem velké nepokoje.³⁸

Roku 1483 shromážděné obrovské křesťanské vojsko zaútočilo na vesnice v okolí Málagy. Obyvatelé vesnic připravili své bojovníky a vyrazili nepřátelům zablokovat cestu do průsmyků a soutěsek. Křesťané byli v průsmycích poraženi, mnoho jich bylo zabito a zděšení se vraceli zpět na své území. Ve městě Malaga se nacházel Muhammad bin Sa´d,

³⁷ Harvey, L. (1990): str. 270; Kovařík, J. (2007): str. 172; Ženka, J. (2011b): str. 19 – 24;

³⁸ Ženka, J. (2011a): str. 113 - 114

bratr Abú al-Hasana, který se také zúčastnil bojů a mnoho křesťanů pobil a zajal i skupinu pánů a hrabat.³⁹

5.1 Muhammad bin Alí Boabdil

„Muhammad XII.⁴⁰ – tuto číslovku mu přiřazují španělské kroniky, přední český orientalista F. Tauer jej považoval za Muhammada XI. Španělé mu říkali *El Chico*, malý, nebo častěji Boabdil, což byla zkomolenina jeho původního jména Abú Abd Alláh, počeštěno Abdulláh. Později po pádu Granady dostane i arabský přídomek *El Zogoybi*, Nešťastný.“⁴¹

Dle slov kroniky Antonia Agapida o Boabdilovi vypráví: „ Po jeho narození sestavili hvězdoppravci, jak je zvykem, jeho horoskop. Zmocnil se jich děs, když uhlídali chmurná tajemství, která jim jejich vědění prozradilo. Alláh akbar! Bůh je veliký! Zvolali s tím, že on jediný rozhoduje o osudu říší. Bylo psáno v nebesích, že onen princ usedne na granadský trůn, že se však za jeho vlády završí pád říše.“⁴²

Poté, co se Muhammad bin Alí, také zvaný Boabdil⁴³, stal emírem v Guadixu, vyslal svého bratra Júsufo s bojovníky, aby se zmocnili Almeríe. Jelikož velká část abencerrajes a jiných vůdců byla za Abú al-Hasana popravena, neváhali a přidali se na stranu nového emíra. Nastala občanská válka a podle anonymního arabského kronikáře, který nehodlá o takovýchto věcech psát, došly poměry v al-Andalusii tak daleko, že otec nechal zabít svého syna.

³⁹ Ženka, J. (2011b): str. 25

⁴⁰ Viz. obrazová příloha str. 44

⁴¹ Kovařík, J. (2007): str. 163

⁴² Tamtéž: str. 164

⁴³ Boabdil – dle Josefa Ženky Muhammad XI., ale Harvey a Wheatcroft uvádějí jako Boabdila Muhammada XII.

Abencerrajes využili dobrých podmínek a v Granadě uznali za emíra Muhammada Boabdila. Abú al-Hasan se ještě pokoušel Granadu dobýt zpět, ale neúspěšně. Co však bylo pro emirát osudným, byl Muhammadův útok na Lucenu, nacházející se na území křesťanů. Vše bylo dobře naplánováno, avšak stalo se, že nějaký muslim varoval obyvatele Luceny před útokem Muhammada. Město měl na starost don Diego Fernández de Córdoba, který samozřejmě těchto skutečností využil a v klidu se připravil na přicházející muslimy. Muslimové byli zahnáni, ale při jejich ústupu směrem na Loju byli napadeni dalšími křesťany, které nečekali. Muslimové byli poraženi a poté pronásledováni a bráni do zajetí. Muhammad bin Alí, který se ukryl a splýval s davem lidí a svých vojáků, bojoval jako jeden z nich. Nakonec se také dostal do zajetí, aniž by poznali, koho ve skutečnosti zajali. Později byl emír odhalen a byl oddělen od ostatních zajatců. Byl odveden za kastilským vládcem a jednalo se s ním s úctou. Pro kastilského vládcu to byla velká výhoda, neboť prostřednictvím emíra by bylo možné dobýt al-Andalus.

Mezitím se do Granady na trůn vrátil Abú al-Hasan. „Vyhlásil, že udělí všeobecnou milost všem, kteří udělali nebo řekli něco proti němu v minulých povstáních, jestliže se nyní obrátí na jeho stranu. Pročež mnoho z nich podnikl, poté se postavili na jeho stranu a poslali za ním své posly, aby přijel do města. Přivedl s sebou svého bratra prince, svou ženu Romíji a jejich dva syny. Leč královna, jeho první žena, poté co se dozvěděla o uvěznění svého syna, odebrala se za svým druhým synem do Almería a vzala tam s sebou svou dceru a všechny své služebníky.“⁴⁴

V polovině června roku 1483 vpadla křesťanská vojska Ferdinanda do emirátu. Ferdinand využil situace zajatého emíra Muhammada a jeho straně nabídl mír, aby se boje ostatních stran více vyostřily. Abú al-Hasan rychle vyslal posla do Córdoba, aby bylo ujednáno příměří. Král ale

⁴⁴ Ženka, J. (2011a): str. 118

nabídku na příměří odmítl, ve prospěch svých zájmů, a uzavřel mír s protistranou, tedy se stranou emíra Muhammada Boabdila, načež byl emír posléze propuštěn. Podepsání této smlouvy vyvolalo velký neklid v celém emirátu. Stoupenčí začali Boabdila opouštět nejen z důvodu uzavření míru s křesťany, ale i ze zrady Muhammadova otce Abú al-Hasana. Tímto končí první fáze granadské války a konflikt mezi elitami. Abú al-Hasan již nebyl dostatečně silný, proto veškerá moc začala přecházet na jeho bratra Muhammada bin Sa'da (Muhammad XIII. či Muhammad Zagal), který měl pod kontrolou téměř celý emirát. Jen několik východních oblastí mělo na starost pár stoupenců Muhammada Boabdila a Almérii, kde byl Júsuf.⁴⁵

⁴⁵ Harvey, L. (1990): str. 278 – 279; Ženka, J. (2011a): str. 113 – 122; Ženka, J. (2011b): str. 26 – 27;

6 Druhá fáze Granadské války

Muhammad XIII. se vydal dobýt Almerii, která později roku 1485 padla a všichni Boabdilovi stoupenci byli povražděni. Boabdil stihl z pevnosti utéct, ale Jusúf, který zde zůstal, byl také zavražděn. 22. května 1485 byla křesťany dobytá Ronda, město na skále nad řekou Gualdaquivir. Po kapitulaci Rony křesťané dobyli celý západ emirátu. Vojenské úspěchy Muhammada az-Zaghala, mezi něž patří obrana Ajarqie a Málagy, přispěly k definitivnímu rozhodnutí o prohlášení Muhammada za emíra.

6.1 Propuštění Muhammada Boabdila

Po propuštění Muhammada Boabdila bylo slíbeno příměří ve všech hradech, do kterých se Boabdil vydá a získá jejich poslušnost. Na toto území pak Kastilci neútočili. Stalo se tak například v Albaicínu, předměstí v Granadě, roku 1486, kdy většina obyvatel souhlasila s příměřím s křesťany.

„Nějací démoni v lidské podobě se oddávali podněcování lidí zbarvující jim krásnými barvami výhody tohoto postupu a přimlouvající se za mír s křesťany. Výsledkem této propagandy bylo, že se k tomuto názoru připojila část obyvatel Albaicínu, který je jednou ze čtvrtí Granady. Větší část obyvatel jmenované čtvrti, jako byli chovatelé dobytka a venkované, s přáním, aby měli mír, nakonec přijala tento úhel pohledu; přijali tedy poslušnost knížeti Muhammadovi b. Alí. To stačilo, aby vzplála občanská válka mezi těmi z Albaycínu na jedné straně a těmi z Granady a jejich knížetem Muhammadem b. Sa'd na druhé. Mezi oběma skupinami trvaly srážky a boje, ti z Granady dokázali postavit skupinu děl, a dokonce vrhali z hradeb staré pevnosti déšť kamenů na ty z Albaycínu. Krom toho je ostřelovali katapulty. Ti z Albaycínu bojovali a bránili se v

očekávání příchodu knížete Muhammada b. Alí, který jim poslal zprávu z Axarquie, v níž jim slíbil svůj příchod.⁴⁶

To se však nelíbilo ostatním obyvatelům Granady a Alhambry, proto vypukly mezi nimi velké boje. Po pár měsících bojů se nakonec obě strany dohodly, uzavřely mír a Boabdil uznal svého strýce Muhammada XIII. za vládce. Dle dohody Muhammadovi patřila Granada, Málaga, Almería, Almunécar a Vélez – Málaga. Boabdil se měl stát pánem na zbylých územích, aby se odvrátilo nebezpečí války. Poté se Boabdil vydal do Loji, kam směřovalo aragonské a kastilské vojsko. Tím, že Boabdil bude v Loji, se mělo zamezit křesťanskému útoku, neboť kdyby křesťané ovládli Loju, kontrolovali by celou granadskou nížinu. Tím by se přerušily všechny cesty do Granady a stala by se zemědělsky nepoužitelnou. Ferdinand se však dozvěděl o Boabdilově zradě, proto neváhal ke konci května 1486 na Loju zaútočit. Po pár dnech město kapitulovalo a Boabdil byl opět vzat do zajetí. Král odpustil Boabdilovi zradu a 30. 5. 1486 s ním uzavřel novou smlouvu. Poprvé se ve smlouvě objevuje zmínka o vydání Granady, což vedlo k jasnému zániku království. „Obsahem smlouvy je, že pokud se do osmi měsíců dostanou pod kontrolu emíra Guadix, Baza, Vera, Vélez Blanco, Vélez Rubio a Mojacar, včetně přilehlého území a dalších měst a oblastí, které nyní ovládá, budou mu předány navždy a on na nich bude panovat s titulem vévody nebo hraběte.“⁴⁷ Na tato území nesmí nikdo útočit a podporovat Muhammada XIII. Bencerrajes a Boabdil věděli, že nemají jinou možnost, tak se snažili aspoň získat co nejvíce pro sebe. Smlouva byla ještě rozšířena příměřím pro ty, kdo se přidají na stranu Boabdila.⁴⁸

⁴⁶ Ženka, J. (2007a): str. 5

⁴⁷ Ženka, J. (2011a): str. 127

⁴⁸ Harvey, L. (1990): str. 289 – 291; Quesada, M. A. L. (2003): str. 210 – 112; Ženka, J. (2011a): str. 123 - 127

6.2 Pokračující nepokoje mezi muslimy v Albaicínu

Muhammad Boabdil se poté vydal do Albaycínu. Opět nastaly velké nepokoje mezi ním a stoupenci Muhammada az-Zaghala. „Rozpoutala se mezi nimi válka a boje, začali se v nich zabíjet navzájem a jedni druhým drancovali majetek. Nepřítel (Bůh ho znič) poté podporoval albaicínského emíra muži, děly, prachem, pšenicí, pící pro jeho zvířata, zvířaty, zlatem, stříbrem a dalšími potřebami, aby tím rozdmýchal svárlihost a posílil zlo. Válka mezi oběma stranami neustávala, a když nastal dvacátý šestý den měsíce muharramu roku osmistého devadesátého druhého, rozhodl se emír Granady, že pronikne do Albaicínu silou zbraní. Svolal k tomu obyvatele Granady a další z okolního kraje a řekli jim: Tito lidé vydali na milost svou krev a své majetky, neboť jim pomáhají křesťané. Nezaslouží si nic jiného, než meč.“⁴⁹ Muhammad az-Zaghal byl v přesile, proto se Boabdil rozhodl požádat o pomoc Dona Fadique, nejvyššího velitele Ferdinanda a Isabely. Velitel shromáždil co největší vojsko a vydal se směrem ke Granadě. Před Granadou se střetl s kastilským vojskem Júsufoa Ibn Kumáše, jenž byl jedním z hlavních reprezentantů abencerrajes. Spojili své síly a mohli jít zaútočit na Muhammada az-Zaghala, který již vyjel z Granady, aby se s nimi mohl utkat. Kastilsko-abencerrajská vojska zvítězila, Muhammad az-Zaghal se stáhl a Kastilci tak mohli pokračovat dál do Granady pomoci Boabdilovi. Boabdil se snažil získat obyvatele města na svou stranu za pomoci smlouvy o příměří, která byla uzavřena na tři roky. Zatímco probíhaly boje mezi muslimy, Ferdinand II. v dubnu 1487 oblehl Vélez – Málaga. Muhammad XIII. zanechal část jednotek v Granadě na boj proti Boabdilovi a se zbylou armádou odjel na pomoc do Vélez – Málaga. Vojsko se mu však nepodařilo odrazit. Vydal se tedy zpět do Granady, ale zde už Boabdilovi spojenci pronikli do města. Zabili čtyři hlavní qá'ídy a ostatní, kteří jim

⁴⁹ Psáno anonymním kronikářem, který pravděpodobně bojoval na straně Muhammada az-Zaghala - Ženka, J. (2011a): str. 128 - 129

bránili ve vstupu do města. 27. dubna 1487 kapitulovala Granada a 3. května mohli všichni svobodně opustit město. Začalo i jednání o mírové smlouvě mezi Boabdilem a králem Ferdinandem. Ferdinand s Isabelou se zavázali dobýt východ emirátu a Boabdil by zde vládl jako vysoký šlechtic. Určitá území se měla rozdělit i mezi stoupence Boabdila. Zárukou měl být Boabdilův syn, kterého si král s královnou vzali jako rukojmího.⁵⁰

„Kromě toho Jejich výsosti nechávají svobodné domy a usedlosti pánů, kteří následovali jmenovaného krále Granady do doby, co vstoupil do jmenovaného města Granadě, a jejich žen, ve městě Granada, aby je prodali křesťanům či muslimům, jestliže by připadly do části, kde by zmínění maurové měli zůstat. A rovněž usedlosti granadské královny.“⁵¹

Smlouva dává výhody jen určité skupině lidí, tedy kruhu nejbližších emírovi. Abencerrajes po této smlouvě, kdy bylo jasné, že všechny akce od dobytí Loji byly dobře promyšleným plánem, jak zamezit odporu muslimů a zájem elit Muhammada XII. udržet si své postavení, začali spolupracovat s Ferdinandem a Isabelou. Dalším cílem křesťanského vojska bylo dobytí Málagy. Obléhání, které bylo velmi kruté, trvalo od května do srpna roku 1487. Obyvatelé ve městě Málaga se opevnili. Svým vybavením, které zahrnovalo i děla, a jinými zbraněmi, dávali najevo svou odvalu a rozhodnutí své město plně bránit. Chrabří rytíři bojovali tak urputně, až usmrtili téměř dvanáct tisíc sedm set křesťanů. Obléhání trvalo dlouho a muslimům zamezilo veškerý přístup jak po souši, tak i po moři. Brzy došly veškeré zásoby a potraviny. Mnoho lidí a statečných bojovníků zemřelo hlady, proto se nakonec podvolili a 18. května 1487 byla Málaga dobyta. Po dobytí bylo celé město vzato do otroctví a rozděleno mezi účastníky obléhání. Takovéto jednání mělo

⁵⁰ Kovařík, J. (2007): str. 187; Lomax, D. W. (1978): str. 170; Ženka, J. (2011a): str. 123 – 132

⁵¹ Ženka, J. (2011a): str. 131 - 132

zmenšit odpor i na jiných místech, což velmi dobře zapůsobilo a všechny natolik vyděsilo, že se celé okolí Málagy raději vzdalo.

Na konci června 1488 chtěl qá'id Almerie Sídí Jahjá an-Najár tajně vydat Almerii křesťanům, proto se Ferdinand s vojskem vydal k městu. O zradě se dozvěděl Muhammad az-Zaghal, který ihned vyjel městu na pomoc. Pro Ferdinanda však zatím nebylo možné toto město dobýt a raději se vydal na východ emirátu, kde obsadil několik měst, jako je například Vera. Dle arabského kronikáře, jak uvádí Ženka, král tato města zradil a zmocnil se jich bez boje, i když uznávala emíra Muhammada XII. Podle jiných zdrojů, příchod Ferdinandových jednotek do těchto oblastí měly zamezit případné az-Zaghalovy útoky a obsadit města na základě předem dohodnutých kapitulčních dohod s qá'idy.

V květnu 1489 král Ferdinand Aragonský podnikl výpravu a v červnu začal obléhat Bazu. Lidé v Baze se však nedokázali plně bránit, proto se představení města tajně sešli a dohodli se, že se spojí s křesťanským králem a pokusí se vyjednat pro ně vhodné podmínky. Příměří bylo uzavřeno a 4. prosince městští qá'idové tajně, aby o tom prostý lid nevěděl, vpustili skupinu křesťanů do města. Křesťané město ovládli a nejen prostí lidé se museli z města vystěhovat a odejít do města Wadí Áš. Mohli si ze svého majetku vzít s sebou vše, co pobrali. Sídí Jahjá an-Najár, qá'id Almerie, který v Baze vzdoroval Kastilcům a z Almerie si přivedl posily, chtěl přesvědčit Muhammada XIII., že další odpor nemá smysl a proto by bylo lepší, kdyby vstoupil do služeb Isabely Kastilské. Muhammad XIII. po dohodě s an-Najárem 23. prosince 1489 vydal Ferdinandovi Almerii, zavázal se podporovat Ferdinanda a Isabelu, čímž si získal titul krále Andaraxu, Lecrínu a Lanjarónu. 30. prosince 1489 byl vydán i Guadix. Podle Kovaříka se údajně mělo jednat o pomstu

az-Zaghala nad svými veliteli a Boabdilem, kteří zůstali v Granadě pod synovcovou vládou.⁵²

⁵² Kovařík, J. (2007): str. 193; Ženka, J. (2011a): str. 132 – 136; Ženka, J. (2007a): str. 5 - 6

7 Kapitulační Granady

Po pádu Bazy, dle uzavřené smlouvy z května roku 1487, měl Boabdil vydat Granadu Ferdinandovi a Isabele. Měl být jejich vazalem a získat titul hraběte. Boabdil byl připraven Granadu vydat. Dokonce Ferdinand Aragonský se vydal s vojskem město převzít. Obyvatelé však byli velice nespokojeni se situací a rostl odpor vůči Muhammadu XII. Přesto vyslal Abú al-Qásima Mulíha na tajná jednání s Kastilci, která skončila požadavkem na okamžité vydání Granady. Boabdil na nátlak lidí s tím, že mezi obyvateli jsou velké rozepře a rozdílné názory, že nemůže splnit to, co slíbil. Dalším problémem bylo, že král požadoval rozmístění křesťanských posádek na nejlépe opevněných místech ve městě, což ve smlouvě nebylo. Proto se Boabdil rozhodl město nevydat a pokračovat dál v boji. Ferdinand s Isabelou se tedy začali připravovat na velký boj o Granadu. Boabdilovi se v roce 1490 podařilo dobýt místa, která by mu umožnila vstup na moře. Došlo i k nájezdům na Granadskou nížinu, kde v čele křesťanského vojska stál Muhammad b. Said a Jahjá an-Najár. Kastilci zde začali budovat mohutné hradby a místo pojmenovali Santa Fe. Ničili vesnice, z kterých potom brali stavební materiál. Boabdil se zmocnil i Alhendínu a očekával pomoc ze zámoří, ze severní Afriky a Egypta. Az-Zaghal v polovině 90. let v čele křesťanských vojsk dobyl Andarax. Granadaňané se pokusili opět dostat k moři v oblastech Almunécar a Salobreña, doufající, že někdo bude reagovat na jejich poselství a přijde jim někdo ze severní Afriky na pomoc. V září roku 1490 Granadaňané získali zpět Andarax. Ferdinand Aragonský celý rozrušen hned na to zaútočil na granadskou nížinu a začal vše ničit a drancovat. Az-Zaghal se již na tuto situaci nemohl dál dívat, natož se jí účastnit, proto se rozhodl odplout do severní Afriky i se svými stoupenci.⁵³

⁵³ Wheatcroft, A. (2006): str. 143 – 144; Ženka, J. (2007a): str. 7 - 8

Vojenské obléhání Granady mělo obyvatele dostat do pozice, kdy jim nezbude nic jiného, než město vydat. Boabdil byl tedy nucen vyjednávat. Na tajná jednání, z kterých se dochovalo mnoho dopisů, vyslal nejvyššího soudce, což byl Jusúf Ibn Kumáša, hádžiba Abú al-Qásim al-Mulíh a soudce al-Baqqání. Za katolické královské manžele to byl Hernando de Zafra. Situaci v Granadě popsal anonymní kronikář:

„Když nastal měsíc safar téhož roku, situace se stala pro lidi díky hladu a nedostatku potravin neúnosnou. Hladovění postihlo i mnoho zámožných obyvatel. Shromáždili se pak představitelé obyvatel, jak z elity tak prostých lidí, právních znalců, notáblů, šejchů, mistrů, zbývajících udatných rytířů a dalších důležitých osob v Granadě. Vydali se za svým emírem Muhammadem bin Alím a zpravili ho o situaci lidí a v jakých obtížích, obrovském hladu a nedostatku potravin se nacházejí. Jejich město je velkým městem, které nevydrží dlouho s dováženými potravinami, a jak teprve, jestli se do něj nedováží nic. Cesta, po které se do něho dostávaly potraviny a ovoce z Alpujary, byla přerušena. Chrabří rytíři byli rozdrceni a vzali za své. Zbývajcí trpěli zraněními. Nedostávalo se jim potravin a bránilo se jim sklízet, orat a hospodařit.“⁵⁴

Emír Muhammad Boabdil tato jednání raději tajil, aby se obyvatelé proti němu nevzbouřili, z důvodu vyjednávání s nepřítelem. Toto vyplývá i z omluvného dopisu z roku 1490 králi Ferdinandovi, že Boabdil nebyl schopný splnit jeho požadavky. Na to král reaguje souhlasem, aby bylo zahájeno jednání s Júsufem Ibn Kumášou. Dále se Boabdil pokoušel získat jisté záruky pro své stoupence v Granadě a Albaicínu. Jednalo se například o to, že by „nikdo nesměl vstoupit do jejich domů a bydlet u nich, směli by nosit své zbraně a nenosili by žádné odlišné znaky na svých oděvech. Mohli by i kdykoliv odejít přes moře, se všemi svými sluhy

⁵⁴ Ženka, J. (2011a): str. 141

a chráněnci a s veškerým majetkem.⁵⁵ Jednání byla zakončena podpisem smlouvy o kapitulaci Granady a to dne 25. listopadu 1491. Kromě jasného předání Granady, Alhambry a Albaycínu, smlouva zahrnovala i budoucí práva muslimského obyvatelstva po obsazení města. V dokumentu bylo uvedeno, že Granada bude vydána do 75 dnů od podpisu smlouvy z 25. listopadu. Poté se dostaví Júsuf Ibn Kumáša s padesáti rukojmími, kteří budou drženi, než se úplně obsadí město. Po obsazení Granady bude propuštěn Boabdilův syn Ahmad, který byl v zajetí jako rukojmí již od roku 1483. Dále obyvatelé Granady budou souzeni podle práva šarí'a a budou nadále žít podle svých zvyklostí. Nesmí se jim brát majetek a domy. Mohou si ponechat zbraně a daně budou platit stejné, jako za nasrovských panovníků. Co se týče odchodu přes moře do Afriky, nebude jim v tom bráněno a mohou si s sebou vzít veškerý svůj movitý majetek. To vše na náklady Kastilské koruny po dobu tří let. Jestliže se jim za mořem nový život nebude líbit, mohou se do tří let vrátit do Granady. A nakonec poslední podmínkou smlouvy bylo, že žádný ze stoupenců Muhammada XIII. nesmí zastávat žádné funkce v Granadě a mít jakoukoliv moc nad stoupenci Boabdila. Boabdil získal panství v Alpujaře, kde bude vládnout jako vazal Ferdinanda a Isabely. Se svým majetkem může libovolně nakládat, co se však týče prodeje, musí ho nejprve nabídnout královským manželům. Po vydání Alhambry mu bude vyplaceno 30 000 kastilských zlatých mincí. Může kdykoliv odjet za moře a bude mu poskytnuta bezpečná přeprava a loď. Co se týče královen, tak mají plné právo na veškerý svůj movitý i nemovitý majetek. Júsuf Ibn Kumáš a Abú al-Qásim Mulíh byli přijati králem a královnou jako vazalové a v Alpujaře dostali panství, která budou spravovat jako šlechtici. Vzhledem k tomu, že se již ve městě rozšířily informace o podpisu smlouvy, rozhodl se Boabdil, že Granadu vydá co nejdříve. Stalo se tak 2. ledna 1492, kdy do města přijel Ferdinand Aragonský a Isabela

⁵⁵ Ženka, J. (2011a): str. 144

Kastilská.⁵⁶ Tímto končí poslední muslimské království na Pyrenejském poloostrově.⁵⁷

„Sděluji Vám, že po mnohých a velkých snahách, výdajích a strastech našich království, smrti a krveprolévání mnoha našich poddaných a obyvatel se našemu Hospodinu zlíbilo šťastně ukončit válku, kterou jsem vedl s králem a Maury království a města Granady, kterou drželi a zabírali více než šest set osmdesát let. Dnes, druhého dne měsíce ledna devadesátého druhého roku se vrátila do naší moci a našeho panství a byla mně předána Alhambra, město i ostatní pevnosti a vesnice, jež v tomto království ještě zbývaly, abych je získal.“⁵⁸

⁵⁶ Viz. obrazová příloha str. 42

⁵⁷ Chejne, A. G. (1974): str. 102 – 104; Quesada, M. A. L. (2003): str. 211 – 212; Wheatcroft, A. (2006): str. 145; Ženka, J. (2011a): str. 132 – 147; Ženka, J. (2007a): str. 6 - 10

⁵⁸ Dopis krále Ferdinanda leónskému biskupovi. Quesada, M. A. L. (2003): str. 208

8 Období po předání Granady

Podle Josefa Ženky a knihy Pád Granady a zánik al-Andalusu, v této době křesťanský král zatím dával muslimům najevo svou ochotu a laskavost, především z důvodu urychlení konce války. Muslimové se za dobrých podmínek začali usazovat a žít společně s křesťany. Po čase však vztahy mezi muslimy a křesťany začaly komplikovat, stále zde byla touha po prosazení křesťanské kolonizace. Král nařídil Muhammadovi Boabdilovi, aby odplul přes moře do Maghribu a s ním i jiní lidé, kteří toužili také odcestovat. Odešli do města Fásu, ale poměry ve Fásu se příchodem nových lidí velmi zhoršily. Nastalo strádání, hlad a nemoci. Mnoho lidí se proto vrátilo zpět do al-Andalusu. Poté, co král zjistil, že lidé už netouží po odchodu do Maghribu, začal porušovat podmínky, na kterých se dříve dohodli. V roce 1499 na muslimy byly uvaleny vysoké daně, museli se odstěhovat z Granady na předměstí a do vesnic, kde museli přijmout křesťanství. „Jejich srdce planou ohněm a slzy se řinou vydatným proudem. Dívají se na své syny a dcery, jak uctívají kříže, klaní se před obrázky svatých, jedí vepřové a nečisté maso, pijí víno, které je pramenem všeho zlého a zapovězeného.“⁵⁹ V některých vesnicích muslimové vzdorovali a nechtěli křesťanství přijmout. Král však na ně poslal vojsko a po urputných bojích byli muži popraveni a ženy s dětmi pokřtěny a vzaty do otroctví. Výjimkou byli lidé na západě al-Andalusu, kteří se ukryli a opevnili vysoko v drsných horách. Křesťanská vojska je nemohla dobýt. Král jim tedy nabídl a dal jim záruky, že je převezme přes moře do Maghribu, ale bez jejich majetku. Po těchto událostech se již nikdo neodvážil vyznávat islám.⁶⁰

⁵⁹ Ženka, J. (2011b): str. 57

⁶⁰ Quesada, M. A. L. (2003): str. 212 - 213; Ženka, J. (2011b): str. 56 - 65

9 Taktika při bojích

Granada, jako poslední nekřesťanské území na Pyrenejském poloostrově, procházela neustálými změnami. Podle toho, co se v křesťanských státech nebo v samotném emirátu dělo, byla Granada buď spojencem, nebo nepřítelem křesťanských království. Přes politickou nestabilitu moc neustále přecházela z jednoho královského rodu na jiný či někteří vládcí byli zvoleni vícekrát. V 15. století vzrostla vojenská síla v emirátu. Muslimové se soustředili především na výstavbu opevněných měst, čehož pak využívali pro mobilní způsob vedení války, které bylo typické pro celé pohraničí. Na rozdíl od Granadánů se Kastilci soustředili na zdokonalování obléhacích děl a jednotek. Tyto dvě rozdílné taktiky vedení války se začaly projevovat na počátku 15. století. Kastilci s lepšími zbraněmi a více penězi po dlouhém obléhání muslimy dobyli, ale ne vždy tomu tak bylo. Například na podzim v roce 1407 děla Ferdinanda, syna kastilského krále Jana II. Prolomila hradby města Zahary. Na město údajně stříleli ve dne v noci tak dlouho, až jim došli kamenné dělové koule. Nejen ozbrojenci, ale i rytíři museli každý den donést hromady kamení, aby děla nepřestala střílet. Muslimové se nenechali zastrašit a vytrvale každou noc opravovali způsobené škody. Město se nehodlalo vzdát a Ferdinand začínal mít obavy z přicházející zimy, neboť hrozilo, že by lehké muslimské oddíly *jinetes* narušily všechny zásobovací trasy. Křesťanům nezbylo nic jiného, než se stáhnout.

Granadáné měli způsob válčení, který byl především obvyklý v severní Africe. Vše záviselo na dobré rychlosti a pohyblivosti ve stylu pohraničních nájezdů a uvolněném způsobu jízdy. Jezdci byli oděni do lehkého brnění, obvykle měli drátěnou košili. Používali malé hřebce, kteří se chovali pro schopnost s jistotou našlapovat v kamenitém terénu. Jako zbraň používali vrhací kopí a dlouhý meč. Někteří měli kuše, z kterých dokázali střílet a znovu nabíjet za jízdy na koni. Dále využívali taktiky *kerr va - farr*, která spočívala v útoku a hned zase v ústupu, aby vylákali

nepřítele k pronásledování. Kastilští šlechtici v pohraničí začali též používat lehké jezdecké. Avšak když se muslimové pokoušeli bojovat ve stylu jako Kastilci, dopadli vždy špatně. Stalo se tak i v jedné bitvě u Lorcy v roce 1452, když křesťané překvapili nájezdníky vracující se do Granady i s dobyt看em. Boj byl urputný, nakonec křesťané muslimy porazili a víc než osm set jich pobili. Křesťané měli dvě stě zraněných a jen čtyřicet mrtvých.⁶¹

⁶¹ Wheatcroft, A. (2006): str. 135 - 137; Kovařík, J. (2007): str. 165 - 168

10 Závěr

Správnou diplomacií a ústupky se nasrovským vládcům podařilo udržet své království po dobu 260 let. Dynastie Nasrovců v Granadě byla jak poslední muslimskou dynastií, tak i posledním muslimským státem na Pyrenejském poloostrově. Zakladatelem byl Muhammad b. Jusuf b. Nasr Ibn al-Ahmar. Vznik Nasrovského emirátu se datuje od roku 1246, kdy se Muhammad b. Nasr stal vazalem Ferdinanda III. kastilského. Toto království se rozkládalo na úzkém území podél pobřeží od Tarify na západě, přes Almerii na východě a od Středomoří na jihu až ke Granadě na severu. Strategicky se jednalo o dobré místo. Kvůli vysokým horám se špatně dobývalo.

Granadské muslimské království se ve 14. století snažilo spolupracovat buď s křesťany, nebo s africkými Marínovci. Jednali podle toho, co v tu chvíli bylo pro ně prospěšné. Toto nové spojení se severní Afrikou se časem ukázalo jako nevýhodné. Zapojení severní Afriky do vnitřních záležitostí Španělska výrazně přispěly ke zhoršení vztahů mezi muslimy a křesťany, což mohla být záminka křesťanských panovníků k zavedení represivních opatření proti muslimům žijícím na jejich území. Křesťanské armády se mstily napadáním významných měst v království.

Muslimové se snažili své území bránit, jak to jen bylo možné. Bohužel jim neprospívaly nepokoje uvnitř emirátu, především spory mezi elitními rodinami, které časem přispěly k zániku. Dalším faktorem nejednotnosti byla i občanská válka za Abú al-Hasana Alího, který se roku 1461 stal emírem. O rok později přišel o Gibraltar, což byl velmi důležitý bod pro spojení se severní Afrikou.

Roku 1482 již vypukla válka mezi Granadou a Kastilsko-aragonským královstvím. Co však bylo pro emirát osudným, byl Boabdilův

útok na Lucenu, nacházející se na území křesťanů. Jak již někdy bylo zvykem, nějaký muslim varoval obyvatele Luceny před útokem Muhammada Boabdila. Město se připravilo na přicházející muslimy, kteří poté byli zahnáni. Při jejich ústupu směrem na Loju byli napadeni dalšími křesťany. Muslimové byli pronásledováni a bráni do zajetí. Muhammad Boabdil se ukryl v davu lidí, což přispělo k tomu, že se dostal do zajetí s ostatními lidmi. Pro Kastilce to byla velká výhoda, neboť prostřednictvím emíra mohli snáze dobýt al-Andalus.

Po dlouhých bojích, kdy křesťané postupně dobývali města, Granada kapitulovala a 2. ledna 1492 byla předána Ferdinandovi a Isabele.

11 Seznam použité literatury:

- Arteta, A. U. *Dějiny Španělska*; NLN: Praha 1995
- Harvey, L. *Islamic Spain 1250 to 1500*; Chicago 1990
- Chejne, A. G. *Muslim Spain, Its History and Culture*; St. Paul, 1974
- Ibn Battúta; *Cesty po Africe, Asii a Evropě vykonané v letech 1325 až 1354*; přeložil Ivan Hrbek, Praha 1961
- Imamuddin, S. M. *Muslim Spain 711 – 1492 A. D.*; Leiden 1981
- Kaufmann, H. *Maurové a Evropa*; Düsseldorf 1977
- Kovařík, J. *Soumrak rytířstva 1461 – 1525*; Praha 2007
- Quesada, M. Á. L; *Španělsko katolických králů*; přeložil Jiří Kasl, Brno 2003
- Lomax, D. W. *The Reconquest of Spain*; Longman; New York 1978
- Mackay, A. *Spain in the Middle Ages*; London 1977
- Pauliny, J. *Arabi, vládcovia stredomoria*; Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1976
- Vernet, J. *Arabské Španělsko a evropská vzdělanost*; Brno 2007
- Watt, W. M. *History of Islamic Spain*; Edinburgh 1965
- Wheatcroft, A. *Nevěřící, Střety křesťanstva s islámem v letech 638 – 2002*; 2003; přeložil Miroslav Košťál; BB/Art Praha 2006
- a) Ženka, J. Boabdil a pád Granady; *Člověk* 2007, 7
- b) Ženka, J. Vznik nasrovského emirátu. *Historický obzor* **2007**, 18, 98–104.

- a) Ženka, J. *Granadské elity v 15. století*; Karolinum, Praha 2011
- b) Ženka, J. *Pád Granady a zánik al-Andalusu*; Argo, Praha 2011

12 Resumé

The Nasrid dynasty, ruling the Emirate of Granada, was the last Muslim dynasty controlling independent Muslim state on the Iberian peninsula. Founded by Muhammad b. Yusuf b. Nasr Ibn al-Ahmar in 1246 it was the only Muslim kingdom which survived the Reconquista in 13th century. The territory of the Emirate stretched along the coast of Mediterranean sea from Tarifa in the west to Almeria in the east and Granada in the north. Founded in the period following the collapse of the Almohad Caliphate, the kingdom faced not only the unstable situation in the region but also many internal problems as many decisions of Nasrid emirs turned up to be of ambiguous value at the best.

Granada became the capital of the Emirate during the rule of emir al-Ahmar. He begun to rebuilt the city and started building famous Alhambra's palaces. In 1246 Muhammad al-Ahmar pledged allegiance to the Castilian Kingdom which allowed him to consolidate the situation within his territory and also to fulfill his duty to Ferdinand III. Using a flexible diplomacy the emirs managed to preserve their control over the region for 260 years. Many Nasrid cities, and Granada in particular, became important centers of trade and valuable goods production. Weaved carpets, fabrics and ceramics were exported to numerous countries of both Muslim and Christian world.

In 14th century the Nasrid emirs tried to cooperate with both Christians and the Marinid dynasty from north Africa. As mentioned above, Nasrid diplomacy was very flexible and the emirs often changed formed alliances to increase potential profit. Over the time, alliance with the Marinids turned up to be as harming for Nasrid interests as previous alliance with Christians since engagement of the Marinid dynasty in Spain significantly harmed Nasrid-Christian relationships.

By the end of 14th century, the conflicts at the Castilian borders restarted with increased intensity. It was a time of frequent raids and fights over frontier castles controlling the access to the region. Moreover, power of the Emirate was also weakened by fights among different noble families trying to usurp a control over Granada. These internal conflicts within the Emirate were used by Ferdinand of Aragon and Isabella of Castile whose marriage united the kingdoms of Aragon and Castile into one powerful empire. Ferdinand, supported by queen Isabella, continued destabilizing the internal situation in the Emirate which resulted in war in 1482 and eventually in the fall of Granada and demise of the Emirate and the Nasrid dynasty in 1492.

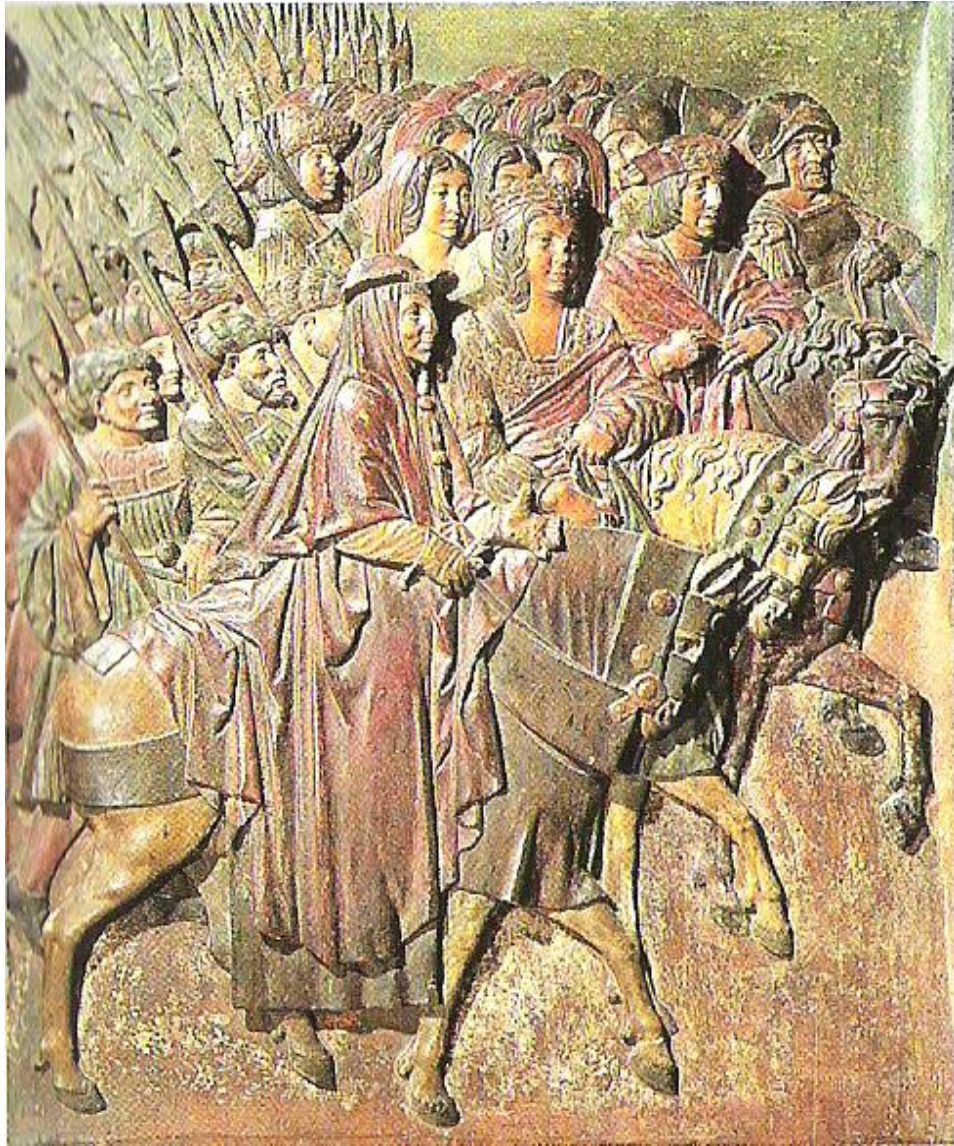
13 Obrazová příloha

Obrázek 1. Kapitulace Granady roku 1492	40
Obrázek 2. Vstup Ferdinanda a Isabely do Granady.	41
Obrázek 3. Muhammad XII. Boabdil.....	42
Obrázek 4. Dynastie Nasrovců v Granadě - 15. století.	43
Obrázek 5. Španělsko kolem roku 1475.....	44
Obrázek 6. Území Granadského emirátu.	45
Obrázek 7. Schéma bitvy u Veléz-Malágy 1487, Granadský emirát 1486-1492.	46

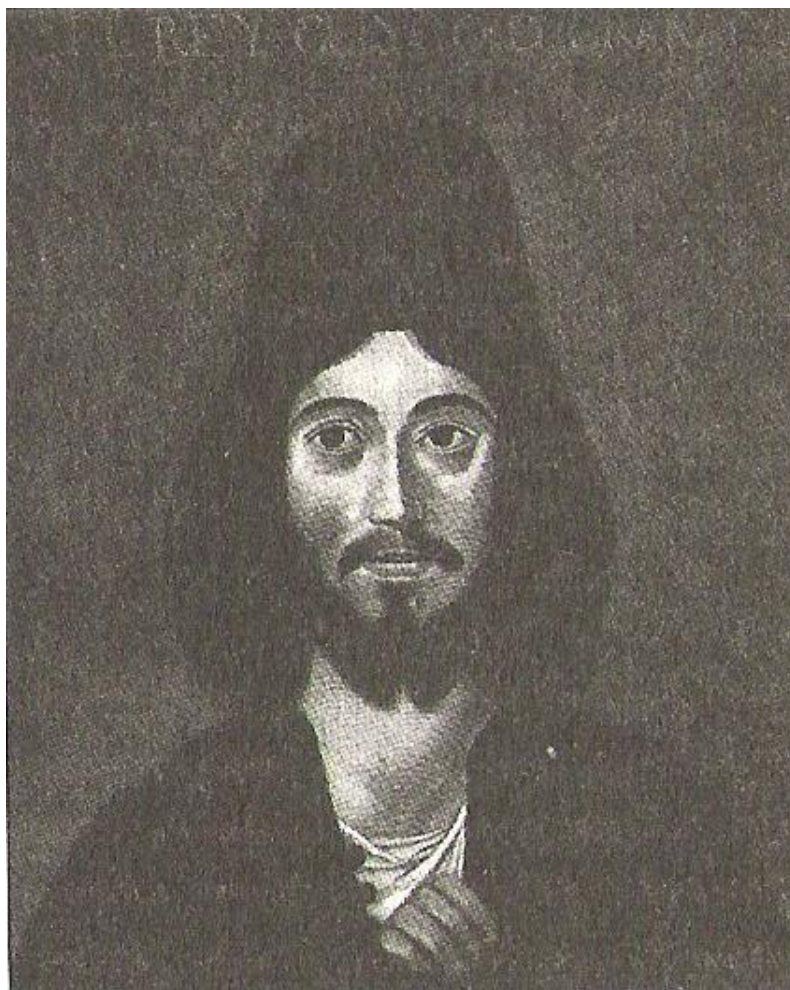
Obrázek 1. Kapitulace Granady roku 1492⁶²

⁶² Wheatcroft, A. (2006); str. 112.

Obrázek 2. Vstup Ferdinanda a Isabely do Granady.⁶³

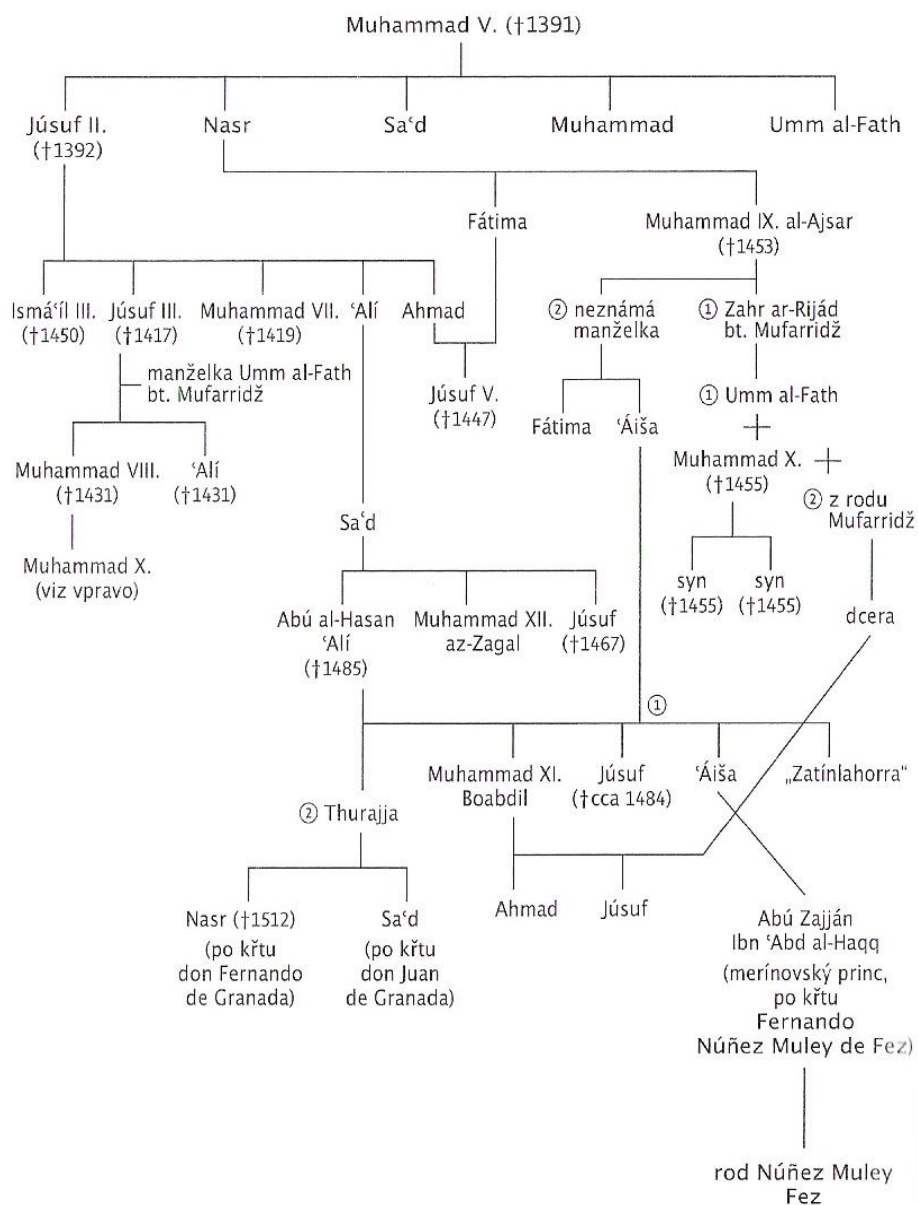
⁶³ Wheatcroft, A. (2006); str. 112.

Obrázek 3. Muhammad XII. Boabdil.⁶⁴

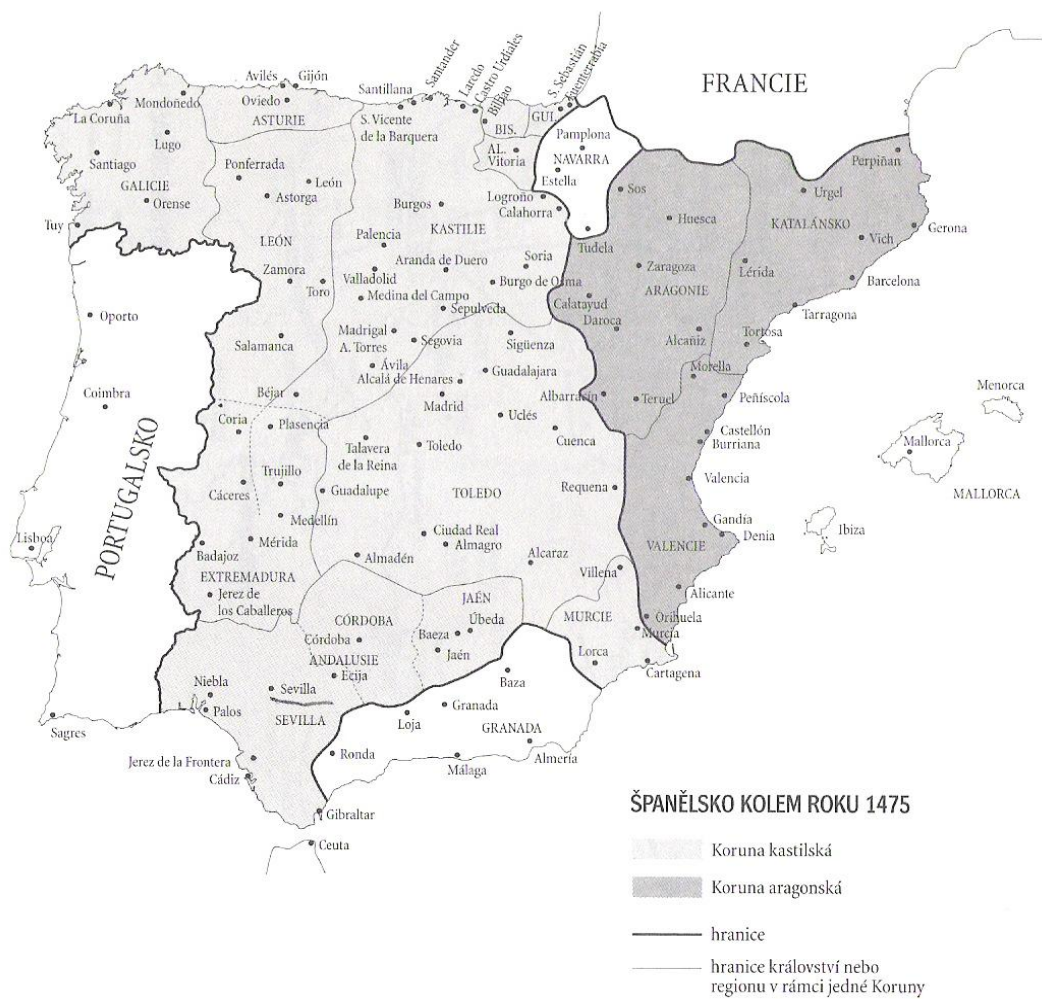
⁶⁴ Kovařík, J. (2007): str. 164.

Dynastie Nasrovců v 15. století (1)

Obrázek 4. Dynastie Nasrovců v Granadě - 15. století.⁶⁵

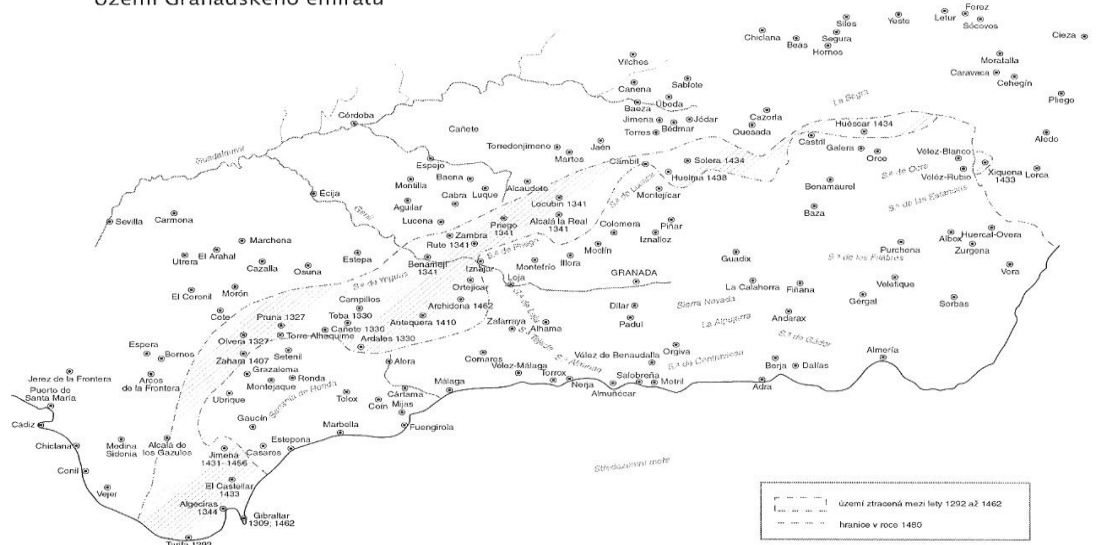
⁶⁵ Ženka, J. (2011a): str. 164

Obrázek 5. Španělsko kolem roku 1475.⁶⁶

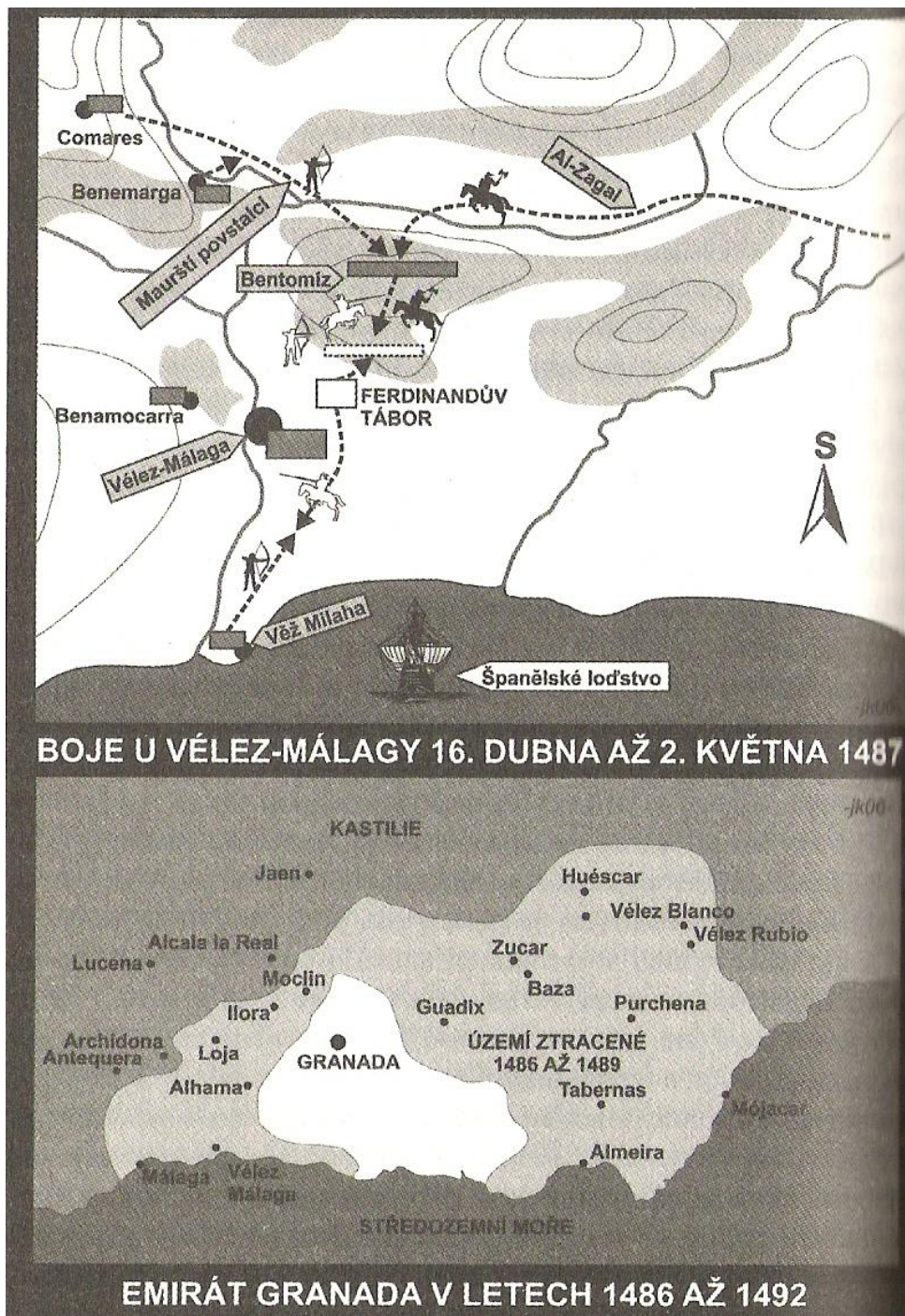
⁶⁶ Ženka, J. (2011b).

Území Granadského emirátu

Obrázek 6. Území Granadského emirátu.⁶⁷

⁶⁷ Ženka, J. (2011a): str. 163.

Obrázek 7. Schéma bitvy u Veléz-Malágy 1487, Granadský emirát 1486-1492.⁶⁸

⁶⁸ Kovařík, J. (2007): str. 188.